

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

11 noiembrie 2015 *

„Trimitere preliminară — Articolele 107 TFUE și 108 TFUE — Ajutoare de stat — Ajutor acordat cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) TFUE — Decizie a unei instanțe a unui stat membru de constatare a validității unui contract de acordare a acestui ajutor — Autoritate de lucru judecat — Interpretare conformă — Principiul efectivității”

În cauza C-505/14,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Landgericht Münster (Tribunalul Regional din Münster, Germania), prin decizia din 17 septembrie 2014, primită de Curte la 12 noiembrie 2014, în procedura

Klausner Holz Niedersachsen GmbH

împotriva

Land Nordrhein-Westfalen,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din doamna R. Silva de Lapuerta, președinte al Camerei întâi, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a doua, domnii J. L. da Cruz Vilaça, A. Arabadjiev (raportor), C. Lycourgos și J.-C. Bonichot, judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Klausner Holz Niedersachsen GmbH, de D. Reich, Rechtsanwalt;
- pentru Land Nordrhein-Westfalen, de G. Schwendinger, Rechtsanwalt;
- pentru Comisia Europeană, de R. Sauer, de T. Maxian Rusche și de P.-J. Loewenthal, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: germana.

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 107 TFUE și 108 TFUE, precum și a principiului efectivității.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Klausner Holz Niedersachsen GmbH (denumită în continuare „Klausner Holz”), pe de o parte, și Land Nordrhein-Westfalen (Landul Renania de Nord-Westfalia, denumit în continuare „landul”), pe de altă parte, cu privire la neexecutarea de către land a unor contracte având ca obiect furnizarea de lemn, încheiate cu Klausner Holz.

Dreptul german

- 3 Articolul 322 alineatul 1 din Codul de procedură civilă (Zivilprozessordnung, denumit în continuare „ZPO”), intitulat „Autoritatea materială de lucru judecat”, are următorul cuprins:

„Hotărârile nu pot avea autoritate de lucru judecat decât dacă s-a statuat cu privire la pretenția invocată în cererea de chemare în judecată sau într-o cerere reconvențională.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 4 La data de 20 februarie 2007, grupul Klausner, din care face parte Klausner Holz, a încheiat cu administrația pădurilor a landului un contract având ca obiect furnizarea de lemn. În temeiul acestui contract, landul se angaja să vândă societății Klausner Holz cantități determinate de lemn în perioada 2007-2014, la prețuri prestabilite în funcție de dimensiunea și de calitatea lemnului. Landul se obliga de asemenea să nu efectueze alte vânzări la prețuri inferioare celor stabilite în contract.
- 5 La data de 17 aprilie 2007, Klausner Holz și landul au încheiat un „contract-cadru de vânzare” care completa contractul din 20 februarie 2007 (denumite în continuare, împreună, „contractele în cauză”).
- 6 În cursul primului semestru al aceluiași an, landul a mai încheiat contracte având ca obiect furnizarea de lemn cu alți șase cumpărători importanți de lemn de conifere pentru perioade cuprinse între anul 2007 și, după caz, 2011, 2012 sau chiar, într-un caz, 2014. Conform acestor contracte, prețurile convenite pentru lemnul rezultat din arborii culcați la pământ furnizat în 2007 și în 2008 erau similare celor stabilite în contractele în cauză, în timp ce prețurile pentru lemnul proaspăt furnizat începând cu anul 2009 erau în general mai mari decât prețurile stabilite în contractele în cauză, făcând abstracție de posibilitatea unei adaptări a acestor prețuri în anumite condiții și în anumite limite.
- 7 În cursul anilor 2007 și 2008, landul a furnizat lemn societății Klausner Holz, dar cantitățile prevăzute pentru achiziționarea lemnului rezultat din arborii culcați la pământ nu au fost atinse. În cursul anului 2008, Klausner Holz a întâmpinat dificultăți financiare care au determinat uneori întârzieri la plată. În luna august 2009, landul a reziliat „contractul-cadru de vânzare” care completa contractul din 20 februarie 2007 și, din al doilea semestru al aceluiași an, a încetat să mai furnizeze lemn societății Klausner Holz în condițiile stipulate în contractele în cauză.
- 8 Printr-o hotărâre declaratorie din 17 februarie 2012, Landgericht Münster (Tribunalul Regional din Münster) a constatat că contractele în cauză continuau să fie aplicabile. Această hotărâre a fost confirmată în apel de Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm), prin Hotărârea din 3 decembrie 2012, care a dobândit din acel moment autoritate de lucru judecat.

- 9 În aceste condiții, Klausner Holz a formulat o acțiune la instanța de trimitere împotriva landului prin care a solicitat, în primul rând, plata de daune și de dobânzi, în cuantum de aproximativ 54 de milioane de euro, ca urmare a neexecutării obligației de furnizare de lemn în cursul anului 2009, în al doilea rând, furnizarea a aproximativ 1,5 milioane de steri de lemn de brad în executarea contractelor în cauză pentru perioada cuprinsă între 2010 și februarie 2013, precum și, în al treilea rând, obținerea de informații referitoare mai ales la condițiile financiare în care cei mai importanți cinci cumpărători de lemn de conifere au achiziționat de la land bușteni de lemn de brad în perioada 2010-2013.
- 10 Landul, la rândul său, invocă în fața instanței de trimitere, lucru pe care nu l-a făcut la Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm), că dreptul Uniunii se opune executării contractelor în cauză în măsura în care acestea constituie „ajutoare de stat” în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, executate cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE.
- 11 În iulie 2013, Republica Federală Germania a informat Comisia Europeană cu privire la existența unui ajutor care nu a fost notificat, și anume contractele în cauză, care, în opinia acestui stat membru, este incompatibil cu piața internă. Pe de altă parte, în octombrie 2013, Comisia a primit plângeri de la mai mulți concurenți ai societății Klausner Holz care cuprind aceleași obiecții legate de incompatibilitate.
- 12 Prin scrisoarea din 26 mai 2014, instanța de trimitere a adresat Comisiei o cerere de clarificare întemeiată pe Comunicarea Comisiei privind aplicarea normelor referitoare la ajutoarele de stat de către instanțele naționale (JO 2009, C 85, p. 1). Ca răspuns la această scrisoare, Comisia a indicat că, dat fiind stadiul procedurilor inițiate ca urmare a informației comunicate de Republica Federală Germania și a plângerilor menționate la punctul anterior din prezenta hotărâre, nu era în măsură să formuleze o poziție definitivă în privința aplicării în speță a dreptului Uniunii în materia ajutoarelor de stat, o astfel de poziție trebuind în orice caz să fie exprimată în decizia de închidere a procedurilor.
- 13 La rândul său, instanța de trimitere consideră, pe baza unei analize a diverselor clauze din contractele în cauză, că acestea constituie un ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, în special din cauza avantajului conferit societății Klausner Holz prin intermediul resurselor de stat și a nerespectării testului vânzătorului privat. Instanța de trimitere precizează, în plus, că acest ajutor nu intră în domeniul de aplicare al niciunui regulament de exceptare pe categorii și că nu constituie un ajutor *de minimis*, în sensul articolului 2 din Regulamentul (CE) nr. 1998/2006 al Comisiei din 15 decembrie 2006 privind aplicarea articolelor [107 TFUE] și [108 TFUE] ajutoarelor *de minimis* (JO L 379, p. 5, Ediție specială, 08/vol. 5, p. 96).
- 14 Prin urmare, potrivit instanței de trimitere, acest ajutor a fost pus în aplicare cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE. Or, potrivit jurisprudenței Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție), un contract de drept privat prin care se acordă un ajutor de stat cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE trebuie considerat ca fiind nul și neavenit.
- 15 Cu toate acestea, instanța de trimitere consideră că este împiedicată să stabilească consecințele încălcării articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE din cauza existenței hotărârii declaratorii pronunțate de Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm) din 3 decembrie 2012, menționată la punctul 8 din prezenta hotărâre, care are autoritate de lucru judecat și prin care s-a constatat că contractele în cauză rămâneau în vigoare.
- 16 În aceste condiții, Landgericht Münster (Tribunalul Regional din Münster) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curtii următoarea întrebare preliminară:

„Dreptul Uniunii, în special articolele 107 TFUE și 108 TFUE, precum și principiul efectivității, impune ca, într-un litigiu de drept civil privind executarea unui contract civil prin care se acordă un ajutor de stat, să nu fie luată în considerare o hotărâre civilă declaratorie, având autoritate de lucru judecat și

pronunțată în legătură cu aceeași cauză, prin care s-a confirmat validitatea acestui contract fără să se fi examinat incidența normelor privind ajutoarele de stat, în cazul în care executarea contractului nu poate fi evitată în niciun alt mod potrivit dreptului național?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 17 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă dreptul Uniunii se opune ca, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, aplicarea unei norme de drept național care consacră principiul autorității de lucru judecat să împiedice instanța națională care a constatat că contractele care fac obiectul litigiului aflat pe rolul acesteia constituie un ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, acordat cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE, să stabilească toate consecințele acestei încălcări din cauza unei decizii jurisdicționale naționale, rămasă definitivă, prin care s-a constatat, fără să se analizeze dacă aceste contracte instituie un ajutor de stat, că ele rămân în vigoare.
- 18 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, articolul 108 alineatul (3) TFUE instituie un control preventiv asupra proiectelor de ajutoare noi (Hotărârea Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punctul 25 și jurisprudența citată).
- 19 Controlul astfel organizat urmărește să fie puse în aplicare doar ajutoarele compatibile. În vederea realizării acestui obiectiv, punerea în aplicare a unui proiect de ajutor este amânată până când îndoiala privind compatibilitatea acestuia este eliminată prin decizia finală a Comisiei (Hotărârea Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punctul 26 și jurisprudența citată).
- 20 Punerea în aplicare a acestui sistem de control revine, pe de o parte, în sarcina Comisiei și, pe de altă parte, în sarcina instanțelor naționale, rolurile lor respective fiind complementare, însă distincte (Hotărârea Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punctul 27 și jurisprudența citată).
- 21 În timp ce aprecierea compatibilității unor măsuri de ajutor cu piața comună este de competență exclusivă a Comisiei, care acționează sub controlul instanțelor Uniunii, instanțele naționale asigură, până la adoptarea deciziei finale a Comisiei, protecția drepturilor justițiabililor în raport cu o încălcare eventuală de către autoritățile de stat a interdicției prevăzute la articolul 108 alineatul (3) TFUE (Hotărârea Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punctul 28 și jurisprudența citată).
- 22 Astfel, instanțele naționale pot fi investite cu soluționarea unor litigii cu privire la interpretarea și la aplicarea noțiunii de ajutor, prevăzută la articolul 107 alineatul (1) TFUE, în special în scopul de a stabili dacă o măsură națională instituită cu nerespectarea procedurii de control prealabil prevăzute la articolul 108 alineatul (3) TFUE ar trebui sau nu ar trebui să fie supusă acestei proceduri (a se vedea în acest sens Hotărârea Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires și Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon, C-354/90, EU:C:1991:440, punctele 9 și 10, precum și jurisprudența citată).
- 23 Intervenția instanțelor naționale rezultă din efectul direct recunoscut interdicției de punere în aplicare a proiectelor de ajutor, prevăzută la articolul 108 alineatul (3) a treia teză TFUE. În această privință, Curtea a precizat că aplicabilitatea imediată a interdicției de punere în aplicare prevăzute la acest articol se extinde la toate ajutoarele care ar fi fost puse în aplicare fără a fi notificate (Hotărârea Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punctul 29 și jurisprudența citată).
- 24 Instanțele naționale trebuie astfel să garanteze justițiabililor că se vor stabili toate consecințele unei încălcări a articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE, în conformitate cu dreptul lor național, în ceea ce privește atât validitatea actelor de executare, cât și recuperarea ajutoarelor financiare acordate cu încălcarea acestei dispoziții sau luarea unor eventuale măsuri provizorii (Hotărârea Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punctul 30 și jurisprudența citată).

- 25 Prin urmare, obiectul misiunii instanțelor naționale este de a adopta măsurile adecvate pentru a remedia nelegalitatea punerii în aplicare a ajutoarelor, cu scopul ca beneficiarul să nu păstreze libera dispoziție a acestora pentru perioada rămasă până la decizia Comisiei (Hotărârea Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punctul 31 și jurisprudența citată).
- 26 În acest scop, atunci când constată că măsura în cauză constituie un ajutor de stat în sensul articolului 107 TFUE, care a fost acordat cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE, instanțele naționale pot decide fie să suspende punerea în aplicare a acestei măsuri și să dispună recuperarea sumelor deja plătite, fie să decidă dispunerea unor măsuri provizorii pentru a asigura, pe de o parte, protecția intereselor părților în cauză și, pe de altă parte, efectul util al deciziei ulterioare a Comisiei (a se vedea prin analogie Hotărârea Deutsche Lufthansa, C-284/12, EU:C:2013:755, punctul 43, și Ordonanța Flughafen Lübeck, C-27/13, EU:C:2014:240, punctul 26).
- 27 În speță, instanța de trimitere, în conformitate cu misiunea care i-a fost astfel încredințată, a constatat că contractele în cauză conțin un ajutor de stat, pus în aplicare cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE. Aceasta consideră însă că este împiedicată să își îndeplinească obligația de a stabili toate consecințele acestei încălcări din cauza autorității de lucru judecat a deciziei declaratorii a Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm) prin care s-a confirmat că contractele în cauză rămâneau în vigoare.
- 28 În această privință, din dosarul prezentat Curții reiese, pe de o parte, că litigiul în care s-a pronunțat decizia Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm) nu privea nici în principal, nici în subsidiar caracterul de ajutor de stat, în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, al contractelor în cauză, astfel încât, după cum subliniază instanța de trimitere, această problemă nu a fost analizată de Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm) și nici de Landgericht Münster (Tribunalul Regional din Münster) atunci când s-a pronunțat în primă instanță în cadrul aceluiași litigiu.
- 29 Pe de altă parte, rezultă că litigiul în care s-a pronunțat hotărârea declaratorie a Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm) avea ca obiect doar să se constate că contractele în cauză rămâneau în vigoare, în pofida rezilierii acestora de către land. În schimb, obiectul litigiului cu care este sesizată instanța de trimitere are legătură, în primul rând, cu plata de daune și de dobânzi pentru neexecutarea unei părți din aceste contracte, în al doilea rând, cu executarea unei alte părți din acestea și, în al treilea rând, cu obținerea anumitor informații referitoare în special la prețurile practicate în domeniu.
- 30 Deși admite că principiul autorității de lucru judecat, astfel cum a fost conceput în dreptul național, are anumite limite obiective, subiective și temporale, precum și anumite excepții, instanța de trimitere arată totodată că acest drept se opune nu doar reexaminării, în cadrul unui al doilea litigiu, a motivelor care au fost deja soluționate cu titlu definitiv, dar și abordării unor chestiuni care ar fi putut fi invocate în cadrul unui litigiu anterior, dar care nu au fost invocate.
- 31 În această privință, trebuie reamintit că revine instanțelor naționale ca, în măsura posibilului, să interpreteze dispozițiile dreptului național astfel încât aplicarea acestora să contribuie la punerea în practică a dreptului Uniunii (Hotărârea Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, punctul 60).
- 32 Desigur, acest principiu de interpretare conformă a dreptului național are anumite limite. Astfel, obligația instanței naționale de a se referi la conținutul dreptului Uniunii atunci când interpretează și aplică normele relevante de drept intern este limitată de principiile generale de drept și nu poate fi utilizată ca temei pentru o interpretare *contra legem* a dreptului național (a se vedea în acest sens Hotărârea Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, punctul 100, și Hotărârea Association de médiation sociale, C-176/12, EU:C:2014:2, punctul 39).

- 33 În cauza principală, instanța de trimitere se consideră confruntată cu o astfel de limită, subliniind că dreptul național nu îi oferă „nicio [...] posibilitate de a se opune executării [contractelor în cauză]”.
- 34 În această privință, trebuie amintit că principiul interpretării conforme impune ca instanțele naționale să facă tot ce ține de competența lor, luând în considerare ansamblul dreptului intern și aplicând metodele de interpretare recunoscute de acesta pentru a garanta efectivitatea deplină a dreptului Uniunii și pentru a identifica o soluție conformă cu finalitatea urmărită de acesta (a se vedea în acest sens Hotărârea Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punctul 27 și jurisprudența citată).
- 35 Astfel, revine instanței de trimitere să verifice, pe această bază, dacă poate ajunge la o astfel de interpretare, luând în considerare, printre altele, pe de o parte, elementele evocate la punctele 28 și 29 din prezenta hotărâre (a se vedea prin analogie Hotărârea Dominguez, C-282/10, EU:C:2012:33, punctul 31) și, pe de altă parte, jurisprudența Curții amintită la punctul 26 din prezenta hotărâre, din care rezultă că, pentru a stabili consecințele unei încălcări a articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE, instanțele naționale pot, dacă este cazul, să dispună măsuri provizorii. În speță, instanța de trimitere are, așadar, obligația de a analiza posibilitatea de a dispune o măsură precum suspendarea temporară a contractelor în cauză până la adoptarea deciziei Comisiei de închidere a procedurii, fapt ce ar putea permite acestei instanțe să își respecte obligațiile ce îi revin în temeiul articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE, fără să se pronunțe însă asupra validității contractelor în cauză.
- 36 Pe de altă parte, deși instanța de trimitere a apreciat că excepțiile de la principiul autorității de lucru judecat, deduse din dreptul procesual civil german, nu erau aplicabile în speță, trebuie arătat că, potrivit articolului 322 alineatul 1 din ZPO, o hotărâre nu are autoritate materială de lucru judecat decât în măsura în care s-a statuat cu privire la pretenția invocată în cererea de chemare în judecată sau într-o cerere reconvențională. Revine, așadar, instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă o astfel de limită, expres menționată la articolul 322 din ZPO, nu îi permite să interpreteze această dispoziție în sensul că, atunci când se invocă o încălcare a articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE, autoritatea de lucru judecat nu se extinde decât la pretențiile juridice în privința cărora s-a pronunțat instanța și, în consecință, nu împiedică o instanță să se pronunțe, în cadrul unui litigiu ulterior, asupra unor chestiuni de drept în privința cărora această decizie definitivă nu s-a pronunțat.
- 37 Astfel, o măsură precum cea vizată la punctul 35 din prezenta hotărâre sau o interpretare a dreptului național precum cea avută în vedere la punctul 36 din prezenta hotărâre nu ar avea drept consecință repunerea în discuție a autorității de lucru definitiv judecat de care se bucură decizia pronunțată de Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm).
- 38 În ipoteza în care o astfel de măsură sau o astfel de interpretare nu ar fi totuși avută în vedere, este necesar să se amintească importanța pe care o deține principiul autorității de lucru judecat atât în ordinea juridică a Uniunii, cât și în ordinile juridice naționale. Astfel, pentru a garanta atât stabilitatea dreptului și a raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, este necesar ca deciziile judecătorești devenite definitive după epuizarea căilor de atac disponibile sau după expirarea termenelor de exercitare a acestor căi de atac să nu mai poată fi contestate (a se vedea Hotărârea Fallimento Olimpclub, C-2/08, EU:C:2009:506, punctul 22, și Hotărârea Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, punctul 28).
- 39 Prin urmare, dreptul Uniunii nu impune, în toate situațiile unei instanțe naționale, să înlăture aplicarea normelor interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii, chiar dacă aceasta ar permite remedierea unei încălcări a dreptului Uniunii prin decizia în cauză (Hotărârea Kapferer, C-234/04, EU:C:2006:178, punctul 22, Hotărârea Fallimento Olimpclub, C-2/08, EU:C:2009:506, punctul 23, Hotărârea Comisia/Republica Slovacă, C-507/08, EU:C:2010:802, punctul 60, Hotărârea Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, punctul 59, și Hotărârea Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, punctul 29).

- 40 În lipsa unei reglementări a Uniunii în materie, modalitățile de punere în aplicare a principiului autorității de lucru judecat aparțin ordinii juridice a statelor membre în temeiul principiului autonomiei procedurale a acestora. Aceste modalități nu trebuie totuși să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare din dreptul intern (principiul echivalenței) și nici să facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității) (a se vedea în acest sens Hotărârea Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, punctul 24, și Hotărârea Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, punctul 54 și jurisprudența citată).
- 41 În ceea ce privește principiul efectivității, Curtea a statuat deja că fiecare caz în care se ridică problema dacă o prevedere procedurală internă face imposibilă sau excesiv de dificilă aplicarea dreptului Uniunii trebuie analizat ținând cont de locul pe care respectiva prevedere îl ocupă în cadrul procedurii în ansamblul său, de modul în care se derulează și de particularitățile acesteia în fața diverselor instanțe naționale. Din această perspectivă, trebuie să se ia în considerare, eventual, principiile care stau la baza sistemului jurisdicțional național precum protecția dreptului la apărare, principiul securității juridice și buna desfășurare a procedurii (a se vedea în acest sens Hotărârea Fallimento Olimpiclub, C-2/08, EU:C:2009:506, punctul 27, și Hotărârea Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, punctele 36 și 37, precum și jurisprudența citată).
- 42 În această privință, este necesar să se arate că o interpretare a dreptului național precum cea descrisă la punctul 30 din prezenta hotărâre poate avea drept consecință în special împrejurarea că ar fi atribuite efecte unei decizii a unei instanțe naționale, în acest caz Oberlandesgericht Hamm (Tribunalul Regional Superior din Hamm), care, în speță, ar împiedica aplicarea dreptului Uniunii prin faptul că ar face imposibilă obligația care revine instanțelor naționale de a asigura respectarea articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE.
- 43 Astfel, ar rezulta de aici că atât autoritățile de stat, cât și beneficiarii unui ajutor de stat ar putea eluda interdicția prevăzută la articolul 108 alineatul (3) a treia teză TFUE, obținând, fără a invoca dreptul Uniunii în materie de ajutoare de stat, o hotărâre declaratorie al cărei efect le-ar permite în definitiv să continue să pună în aplicare ajutorul în cauză pe parcursul mai multor ani. Astfel, într-un caz precum cel în discuție în litigiul principal, încălcarea dreptului Uniunii s-ar reproduce cu fiecare nouă furnizare de lemn, fără a fi posibilă remedierea acestei încălcări.
- 44 În plus, o astfel de interpretare a dreptului național este susceptibilă să lipsească de efect util competența exclusivă a Comisiei, menționată la punctul 21 din prezenta hotărâre, de a aprecia, sub controlul instanței Uniunii, compatibilitatea unor măsuri de ajutor cu piața internă. Astfel, în ipoteza în care Comisia, căreia Republica Federală Germania i-a notificat între timp măsura de ajutor pe care ar reprezenta-o contractele în cauză, ar trebui să constate incompatibilitatea sa cu piața internă și să dispună recuperarea sa, executarea deciziei sale ar fi destinată eșecului dacă i s-ar putea opune o decizie jurisdicțională națională prin care se declară „în vigoare” contractele care conțin acest ajutor.
- 45 În aceste condiții, trebuie concluzionat că o normă națională care împiedică instanța națională să stabilească toate consecințele încălcării articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE din cauza unei decizii jurisdicționale naționale care are autoritate de lucru judecat, pronunțată într-un litigiu care nu a avut același obiect și care nu a vizat caracterul de ajutor de stat al contractelor în cauză, trebuie considerată incompatibilă cu principiul efectivității. Astfel, un obstacol atât de important la aplicarea efectivă a dreptului Uniunii și în special a normelor privind controlul ajutoarelor de stat nu poate fi în mod rezonabil justificat de principiul securității juridice (a se vedea prin analogie Hotărârea Fallimento Olimpiclub, EU:C:2009:506, punctul 31, și Hotărârea Ferreira da Silva e Britto, C-160/14, EU:C:2015:565, punctul 59).
- 46 Având în vedere toate considerațiile precedente, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că dreptul Uniunii se opune ca, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, aplicarea unei norme de drept național care consacră principiul autorității de lucru judecat să împiedice instanța

națională care a constatat că contractele care fac obiectul litigiului aflat pe rolul acesteia constituie un ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, acordat cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE, să stabilească toate consecințele acestei încălcări din cauza unei decizii jurisdicționale naționale, rămasă definitivă, prin care s-a constatat, fără să se analizeze dacă aceste contracte instituie un ajutor de stat, că ele rămân în vigoare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- ⁴⁷ Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Dreptul Uniunii se opune ca, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, aplicarea unei norme de drept național care consacră principiul autorității de lucru judecat să împiedice instanța națională care a constatat că contractele care fac obiectul litigiului aflat pe rolul acesteia constituie un ajutor de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) TFUE, acordat cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) a treia teză TFUE, să stabilească toate consecințele acestei încălcări din cauza unei decizii jurisdicționale naționale, rămasă definitivă, prin care s-a constatat, fără să se analizeze dacă aceste contracte instituie un ajutor de stat, că ele rămân în vigoare.

Semnături